

Magyar sorskérdés

A tudomány számára régóta ismeretes, hogy egyes társadalmi jelenségek gyakorisága földrajzi tájegységenként, egyes országok között, de egy-egy országon belül is, nagy eltérést mutat. Ilyen földrajzi területi tagozódásra figyelhetünk fel az alkoholizmus, a lelki betegségek, a bűnözés, a válás vagy az öngyilkosság esetében.

A kutatások feltárták, hogy ezeknek a társadalmi jelenségeknek a földrajzi, területi egyenlőtlenségei sok mindenből fakadnak. Az eltérések alapjául szolgálhat a lakosság életkora, foglalkozási megoszlása, gazdasági helyzete, vallási hovatartozása, képzettsége, kulturális színvonala, a migráció, sőt, egyesek szerint még az időjárás is. Érdekes, hogy a deviáns jelenségek etnikai vonatkozásainak a vizsgálatával sokáig adós maradt a tudomány. Pedig mint utóbb kiderült, az etnikai hovatartozás sokkal erőteljesebben beleszól az egyedi életsorsok alakulásába, mint azt korábban bárki hitte volna. Oly mértékben beleszól, hogy a nemzeti hovatartozás – a nemzeti azonosság megőrzése és a nemzeti sajátosságok vállalása – csaknem egyet jelent valamiféle, magára a nemzetre jellemző sorsvállalással.

Azt, hogy különböző etnikumok tagjai mennyire nem egyforma mértékben vannak kitéve a sors szeszélyeinek, mondjuk történetesen nálunk a magyarság vállalása miként taszít mind több embert lelki betegségbe, sőt magának az

életnek az elutasítására, az elmebetegség és az öngyilkosság előfordulásának nemzetiségek szerinti megoszlása meggyőzően példázza. Amíg ugyanis egy adott időpontban a magyar többségű községekben, például Kanizsán 90,75, Zentán 88,09, Törökkanizsán 81,92, Csókán 75,96, Kishegyesen 60,10, Topolyán 58,88, Adán 54,59, Óbecsén 50,26 százalékkal volt az öngyilkossági gyakoriság mutatója, Apatinban 11,81, Palánkán 10,39, Pancsován 12,11, Versecen 16,22 százaléket tett ki. Ahol tehát a magyarok számaránya elenyésző, ott a községek átlagát alapul véve mintegy hat-szor kevesebben, a kanizsai gyakorisági mutatóhoz viszonyítva pedig mintegy nyolcszor kevesebben követtek el öngyilkosságot.

Ezeknek a számadatoknak a tükrében, tekintettel arra, hogy Magyarország az 50 százalékkal körüli öngyilkossági gyakoriságával a világranglista élén áll, azt kell mondanunk, hogy az önsorsrontás sehol sem olyan mértékű a világon, mint nálunk.

Magyar sorskérdés? Igen, az. Mert az öngyilkosság csak a jéghegy csúcsa, amelyhez az önpusztítás számos más formája társul: a népesség fogyása, előregegyése, az alkoholizmus, a válás, a lelki betegségek. Mintha valamilyen átkos kór sorvasztaná népünket, a magyarság életterejét. És a sokféle kór nemcsak hogy mind azonos irányba (az enyészet irá-

nyába) mutat, de a köztük lévő korreláció, az együttthatás is bizonyított.

Mindez, sajnos, halmozottan vonatkozik a vajdasági magyarságra. Nemzeti közösségünket, ha egyáltalán beszélhetünk közösségről, szinte beteggé tette az elmúlt 75 esztendő. Azt, hogy érzelmileg és mentálisan mennyire meggyötörték az elmúlt évtizedek, legkifejezőbbben és legmeggyőzőbben épp az a szomorú kedélyállapot tükrözi, amiről beszélünk.

A sorscsapások, az elszenvedett vereségek, a szabadság, a választási lehetőség, a távlatok hiánya persze a magyarság egészét esendővé és sebezhetővé tették. A vajdasági magyarság esetében tetézték ezt a bajt a kisebbségi sors hátrányai. Egyidejűleg sújtja a természetes fogyás, a népesség előregedése és az asszimiláció, az elvándorlás, a kitelepülés, ami a népesség erőteljesebb fogyáshoz vezet. Ehhez társul a hátrányos társadalmi helyzet, a cselekvési tér szűkössége, a kiszolgáltatottság-érzés, a jövőkép hiánya, ami viszont a lelki beteségek, köztük az öngyilkosság ug-rásszerű növekedéséhez vezet.

A népesség erőteljesebb fogyása és magasabb öngyilkossági arányszáma a hátrányos helyzet legfontosabb mércéje. A vajdasági magyarság hátrányos helyzetén évtizedek óta hihetetlen szorgalommal és önkizsákmányolással, valamint a családlétszám drasztikus visszaszorításával próbál változtatni. Mindhiába, mert nem tud felszínen maradni, illetve nem tudja magának azt az életminőséget biztosítani, amit civilizációs igény-szintje diktál.

Vannak, akik történelmi, kulturális örökségről beszélnek, egy népesség életmódjának és szemléletének érzelmi-tudati sajátosságairól, ami családi, környezeti példák, minták nyomán fejt ki hatását. Anélkül, hogy az etnikai-kulturális szempontok szerepét elvitatnánk, azt gondoljuk, hogy elsősorban maga a társadalmi és lélektani életkeret az, ami a kedvezőtlen népese-dési és egészségügyi helyzetre magyarázattal szolgál. Maguk a családi, környezeti minták is ebbe a társadalmi és lélektani életkeretbe ágyazódnak, annak folyamányai.